

НОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ УЧЕНИХ У ДІАСПОРИ

Марина Курінна

Сенів-Макогон Н. Дві гілки. Унікальні українські емігранти Австралії в місті Джилонг, Вікторія. 1948–1960-ті роки. Сідней, 2018. 230 с.

Наукове дослідження Н. Сенів-Макогон, здійснене на підвалинах історичного краєзнавства та регіональної історії, присвячене вивченню життя та побуту українців, які мешкають на теренах Австралійського континенту (штат Вікторія, м. Джилонг). Робота виконана в межах проекту Організації Об'єднаних Націй «Це ваша історія — не втрачайте її!» (2016 р.) і є другим виданням, підготовленим у перекладі з англійської українською мовою (оригінальна назва — *Two Twigs: The Unique Ukrainian Australian Emigrants in Geelong, Victoria, 2017*). Книга складається з передмови, подяки, преамбули,

8 розділів, списку джерел, додатків і словника термінів.

Передмова написана головним директором Фондації українознавчих студій Австралії (ФУСА) М. Шумським, який завдячив авторці за її щирі турботи у справі збереження колективної пам'яті українських емігрантів, визначення їхнього внеску в економіку, суспільство та культуру м. Джилонг. У вступному слові також зазначено, що впродовж останніх 40 років ФУСА активно працює у сфері надання дослідницьких грантів, спрямованих на наукове збереження української культурної спадщини в Австралії.

У «Подяці» авторка висловлює шану до багатьох людей, які допомагали їй під час написання та підготовки книги до друку. Н. Сенів-Макогон наголошує, що у процесі роботи було залучено матеріали з понад 10 архівів та державних бібліотек (серед них — архівні фонди Української католицької парафії Покрови Пресвятої Богородиці, Союзу українок в Австралії (СУА), Джилонгської громади Вікторії, початкової школи Святої Родина Белл Парку тощо).

У «Преамбулі» Н. Сенів-Макогон стисло висвітлює мету роботи і зміст кожного розділу.

Перший розділ книги — «Збереження культурної спадщини та ідентичності» — складається з чотирьох підрозділів, у яких дослідниця торкається кола питань, пов'язаних із важливістю фіксації наративів як елементів культури, що пов'язують минуле, сьогодення та майбутнє. Авторка наголошує, що в сучасному глобальному та інформаційному світі, де звичайні методи запам'ятовування замінюються новими засобами зберігання інформа-

ції, архівація культурної спадщини набуває особливого значення, адже цифровий наратив не лише стає цінним інформаційним ресурсом (першоджерелом), але й підвищує розуміння та обізнаність щодо поняття ідентичності.

Другий розділ монографії — «Глобалізація для українців» — складається з дев'яти підрозділів, у яких висвітлено причини кількох хвиль еміграції українців із західних земель за межі України протягом 1750—1910-х років (до Боснії), 1930—1940-х років (із таборів Німеччини); визначено вплив церкви у формуванні культурної ідентичності наших співвітчизників за кордоном.

Третій розділ — «Перешкоди та культурна ідентичність» — має п'ять підрозділів і присвячений вивченню історії західноукраїнських земель у період розпаду імперій (Австро-Угорської та Російської), висвітленню становища українців під час примусової та добровільної еміграції в середині 1940-х років, з'ясуванню ролі UNRRA (комітету при ООН з надання допомоги та реабілітації біженцям і жертвам війни у 1940—1950-х роках).

У четвертому розділі — «Людський капітал», — який має дев'ять підрозділів, дослідниця розповідає про еміграцію українців до Австралії після Другої світової війни, визначає роль першого австралійського міністра з питань еміграції Артура А. Калвелла, котрий створив сприятливі умови для інтеграції мігрантів у місцеве суспільство (заохочення прибулих до вивчення англійської мови, ознайомлення з місцевим життєвим ладом тощо), а також для збереження їх ідентичності (дозвіл на утворення політичних, культурних і церковних громад, молодіжних таборів тощо).

У п'ятому розділі книги — «Дві гілки» — зібрано спогади про еміграцію від її безпосередніх учасників, подані автором у вигляді власних переказів (19 життєвих історій).

Шостий розділ роботи Н. Сенів-Макогон — «Організаційне життя» — складається з дев'ятнадцяти підрозділів. У них розкрито особливості культурного та громадського життя українців у м. Джилонгу (штат Вікто-

рія, Австралія) протягом 1950—1960-х років. Зокрема, йдеться про історію функціонування Української громади Вікторії, яка збирала кошти для будівництва житла членів громади через практику пожертви, організовувала різноманітні культурні заходи, поширювала українськомовні газети («Церква і життя» та «Вільна думка»), займалася просвітницькою роботою серед молоді, сприяла відкриттю суботньої школи, де навчали українській мові, історії, традиціям.

У сьомому розділі — «Соціальний капітал» — (має 6 підрозділів) висвітлено роль жінок в облаштуванні емігрантського побуту. Вони, за словами Н. Сенів-Макогон, були «не лише матерями і дружинами, а часто доповнювали фінансове виживання своїх сімей» (с. 163). Авторка приділила також увагу роботі жіночої спілки Союзу українок Австралії у м. Джилонгу, учасниці якої організовували різноманітні форми вираження української свідомості (керували хорами, влаштовували громадське святкування Різдва, Великодня та інших релігійних свят; брали участь у виставках, де демонструвалися українські культурні традиції тощо).

У восьмому розділі — «Висновок» — (має три підрозділи) підбито підсумки щодо «двох гілок» еміграції українців до міста Джилонга, які походили з Німеччини та колишньої Югославії. Авторка наголошує, що українські культурні традиції не були зруйновані, водночас через освіту наступне покоління українців посіло чільне місце серед членів австралійського суспільства.

У «Джерелах» Н. Сенів-Макогон надає список монографій та публікацій, використаних нею в ході роботи над дослідженням (173 одиниці). У «Додатках» подано віднайдені авторкою прізвища емігрантів, які прибули до Австралії впродовж 1940—1960-х років (103 особи з позначенням року та пункту їхнього прибуття, 86 — без цієї інформації), та свідчення щодо перших переселенців у м. Джилонг (дані зі сторінок *Facebook*). У «Словнику термінів» подано 6 визначень, пов'язаних із громадським побутом українців Австралії.

Отже, в цілому монографія Н. Сенів-Макогон справляє позитивне враження завдяки опрацюванню авторкою широкого кола джерел, висвітленню різноманітних питань, пов'язаних із життєдіяльністю української громади у м. Джилонгу протягом 1940–1960-х років. Проте окремі міркування дослідниці, на нашу думку, є доволі суперечливими. Приміром, Н. Сенів-Макогон, не наводячи конкретних даних (посилається на книгу Davies N. *Vanished Kingdoms: The Rise and Fall of States and Nations*, New-York, 2012, р. 478), стверджує, що у 1939–1945 роках Галичина «зазнала найбільших людських втрат,

ніж будь-яка інша територія за всю попередню європейську історію» (с. 34). Крім того, нарративи подано авторкою не від першої особи (безпосередньо респондента), а переказані дослідницею. Чи варто в такому випадку називати авторську інтерпретацію матеріалу нарративом?

Наголосимо, що наведені в рецензії зауваження не зменшують позитивного враження від дослідження, здійсненого Н. Сенів-Макогон. Вважаємо, що дана монографія стане цікавою широкому колу читачів, які виявляють інтерес до історії, життя та побуту українців за межами України.